

LAKIALOITE 4/2008 vp

Laki kuntalain 24 ja 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Suomalaista kunnallista demokratiaa kehitettiin merkittävästi vuonna 2006, kun poliittista vaikuttavuutta päätöksenteossa lisättiin mahdollis-
tamalla pormestarin vaali selkeänä poliittisena valintana.

Nykyisen kuntalain 24 §:n mukaan pormestarin valitsee aina kunnanvaltuusto. Hallituksen esityksessä (HE 8/2006 vp) ratkaisua perusteltiin sillä, että suora kansanvaali loisi ristiriitoja ja heikentäisi valtuuston asemaa suhteessa pormestariin. Valtuuston valitseman pormestarin katsottiin myös soveltuvan paremmin suomalaiseen kunnallishallintoon kuin kansan suoraan valitseman pormestarin.

Suomessa kansa valitsee nykyään suorilla vaaleilla kunnanvaltuutetut, kansanedustajat, europarlamentaarikot sekä tasavallan presidentin eli kaikki luottamushenkilöjohtajansa. Pormestari ei ole virkamies kaupunginjohtajan tapaan, vaan luottamushenkilö ja kaupunginhallituksen puheenjohtaja. Täten olisi johdonmukaista, että kansalaiset saisivat valita myös tämän luottamushenkilön itse.

Kunnallispolitiikka on politiikanteon tasoista lähinnä kansalaista, joten olisi hyvin luontevaa, että kuntalaiset voisivat osallistua päätöksentekoon ja päättäjiensä valitsemiseen mahdollisimman suorasti ja avoimesti. Pormestarin suora kansanvaali tukisi tätä ajatusta. Pormestarin valinta suoralla kansanvaalilla tekisi selvemmän eron myös kunnanjohtajan ja pormestarin välille.

Pormestarin suora kansanvaali kehittäisi myös kunnallista demokratiaa. Ehdokkaat jou-

tuisivat esittelemään omat kunnan kehittämishajelmansa. Kansalaisten olisikin helpompi valita eri poliittisten vaihtoehtojen välillä. Kuntalaiset voisivat vaikuttaa myös siihen, kuinka dynaamisella tavalla kuntaa kehitetään. On varsin todennäköistä, että osallistuminen sekä vaalikampanjaan että itse vaaliin kasvaisi.

On totta, että kansalaisten valitseman pormestarin ja valtuuston välille saattaa syntyä jännitteitä. Se tekee kuitenkin kunnallisesta päätöksenteosta avoimempaa. Se myös vakauttaa kunnan päätöksentekoa, kun eri osapuolet joutuvat etsimään tasapainoisia ratkaisuja.

Tampere on ensimmäinen kunta, jossa pormestari mallia on kokeiltu. Tuoreen Tampereella tehdyn mielipidekyselyn mukaan enemmistö kaupungin luottamushenkilöistä ja virkamiehistä saatujen kokemusten perusteella kannattaa pormestarin valintaa suoralla kansanvaalilla.

Tässä vaiheessa kehitystä olisi kuitenkin vielä tarkoituksenmukaista antaa valtuuston päättää, valitaanko pormestari kansanvaalilla vai suorittaako valtuusto vaalin.

Teknisesti pormestarin kansanvaali suoritettaisiin siten, että kuntalaiset osallistuisivat vaaliin kunnallisvaalien yhteydessä. Jos kukaan ehdokkaista ei saisi enemmistöä annetuista äänistä, suoritettaisiin kahden viikon kuluttua toinen vaalikierros. Alkuvaiheessa saattaisi kuitenkin olla tarkoituksenmukaista antaa valtuuston laajasti päättää vaalitivasta valtuuston hyväksymällä vaalijärjestyksellä pormestarin vaalista. Kokeiluluontoisesti voitaisiin sallia myös vaali, jossa kuntalaiset suorittaisivat vaalin kunnallis-

vaalien yhteydessä ja, jos kukaan ei saisi enemmistöä, vaali siirtyisi valtuuston suoritettavaksi, jolloin valtuuston tulisi olla moraalisesti sidottu asetettuihin ehdokkaisiin ja ottaa huomioon ehdokkaiden äänimäärät. Ehdokasasettelusta ja muistakin vaaliin liittyvistä menettelytavoista olisi syytä antaa valtuuston päättää vaalijärjes-

tyksellä. Saatujen kokemusten perusteella voitaisiin myöhemmin pyrkiä yhdenmukaistamaan menettelytavat lailla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

kuntalain 24 ja 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun kuntalain (365/1995) 24 §:n 1 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 578/2006, ja
lisätään 30 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

24 §

Kunnanjohtaja ja pormestari

Kunnan hallintoa, taloudenhoitoa sekä muuta toimintaa johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnanjohtaja tai pormestari. Kunnanjohtajan valitsee valtuusto. Pormestari valitaan kunnallisvaalien yhteydessä suoritettavassa vaalissa tai valtuuston toimesta. Kunnanjohtaja on virkasuhteessa kuntaan ja pormestari on kunnan luottamushenkilö. Pormestari toimii kunnanhallituksen puheenjohtajana.

Kunnanjohtaja voidaan valita joko toistaiseksi tai määräajaksi. Vaalilla valittu pormestari valitaan valtuuston toimikaudeksi ja valtuuston va-

litsema pormestari valtuustokauden kestäväksi määräajaksi, kuitenkin siihen asti, kunnes uusi pormestari on valittu.

30 §

Kunnallinen kansanäänestys

Pormestari valitaan kunnallisvaalien yhteydessä suoritettavassa vaalissa siten kuin valtuusto pormestarin vaalia varten hyväksymässään vaalijärjestyksessä määrää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2008.

Helsingissä 8 päivänä helmikuuta 2008

Kimmo Sasi /kok
Ben Zyskowitz /kok
Tuija Nurmi /kok
Pertti Salolainen /kok

Eero Akaan-Penttilä /kok
Leena Harkimo /kok
Marja Tiura /kok
Mikaela Nylander /r

Bjarne Kallis /kd
Esko Kiviranta /kesk
Mikko Kuoppa /vas
Jari Koskinen /kok
Arto Satonen /kok

Klaus Pentti /kesk
Pia Viitanen /sd
Saara Karhu /sd
Jukka Gustafsson /sd